अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट मिति २०८१/१२/२८ गते सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन गरिएको मुद्दाहरुको विवरणः-

सि.नं.	प्रतिवादीहरु	मुद्दा	आयोगको माग दावी तथा विशेष अदालतको फैसला	विशेष अदालतको फैसला र आधार	आयोगबाट सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन गरिएका आधारहरु
१	छविरमण अधिकारी, बसन्त मल्ल, मधुवन लाल श्रेष्ठ, मधुरलाल सिन्या, भरतकाजी श्रेष्ठ, रिता बादे श्रेष्ठ सेवाचार्य, लोकेन्द्रमान कर्माचार्य , सुरज श्रेष्ठ, प्रदिप बहादुर कर्माचार्य, विकास श्रेष्ठ, देवराज ढुङ्गाना र भैरव प्रसाद भेटवाल (मुद्दा नं.०७७-CR-००९५ **फैसला मिति** २०८०।११।१०	भ्रष्टाचार (रकम हानी नोक्सानी समेत)	**आयोगको माग दावी** (क) (क) प्रतिवादीहरु सावि‍क रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ एण्ड फाईनान्स लि.का लागि नागरिक लगानी कोषका प्रतिनिधी सञ्चालक छविरमण अधिकारी, सावि‍क रोयल मर्चेण्ट बैंकिङ एण्ड फाईनान्स लि. का संचालक अध्यक्ष बसन्त मल्ल, प्रबन्ध सञ्चालक मधुवन लाल श्रेष्ठ, संचालक मधुरलाल सिन्या, संचालक भरतकाजी श्रेष्ठ, सावि‍क एपेक्स डेभलपमेन्ट बैंकका संचालक रिता बादे श्रेष्ठ सेवाचार्य र संचालक लोकेन्द्रमान कर्माचार्यले आफ्नो ओहदाको वा सो सम्बन्धी कर्तव्य पालना गर्दा सार्वजनिक संस्थाको रु.११,५४,७०८।५९ (एघारलाख चवन्न हजार सातसय आठ रुपैया उन्नासाठ्ठी पैसा) सम्पत्ति बदनियत तथा लापरवाही गरी हिनामिना तथा हानि नोक्सानी गरेको कुरा पुष्टि हुन आएको र भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ अनुरुपको कसूर भएको हुँदा निज प्रतिबादीहरुलाई निजहरुले हिनामिना गरेको सार्वजनिक संस्थाको सम्पत्ति विगो रु.११,५४,७०८।५९ (एघारलाख चवन्न हजार सातसय आठरुपैया उन्नासाठ्ठी पैसा) कायम गरी उक्त विगो ऐ. दफा १७ बमोजिम नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैक लि.लाई भराई सोही दफा १७ मा उल्लेख भएबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) बमोजिम जरिवाना गरी दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय खण्ड (च) बमोजिम कैद समेत गरी पाउन मागदाबी । (ख) प्रतिवादी मध्येका सुरज श्रेष्ठले धितोको मूल्यांकन गरी प्रतिबेदन दिँदा बदनियतपूर्वक भए गरेका	• प्रतिवादीहरुले आरोपदावीको कसूर गरेकोमा ईन्कारी वयान गरेको देखिएको, • ऋण प्रवाहको कैफियत एवम् ऋण असूलीका सम्बन्धमा यिनै प्रतिवादीहरु समेत उपर बैङ्किङ्ग कसूरमा सक्षम अदालतमा मुद्धाहरु बिचाराधिन रहेको तथा कतिपय मुद्दामा ऋण असूली न्यायाधिकरणबाट फैसला समेत भई ऋण असूली प्रक्रियामा रहेको देखिएको र सो ऋण प्रवाह गर्दा प्रतिवादीहरुको बदनियत रहेको भन्ने आरोपदावी मिसिल संलग्न प्रमाण कागजातबाट पुष्टि हुन आएको नदेखिएको हुँदा सबै प्रतिवादीहरुले आरोपदावीबाट सफाइ पाउने ठहर्छ।	• प्रस्तुत मुद्दामा, नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.संग मर्ज भएको सावि‍क एपेक्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.मा मर्ज भएको तत्कालिन रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लिमिटेडका संचालक तथा पदाधिकारीहरु एवं कर्मचारीहरु र ऋणी भैरब प्रसाद भेटवाल समेतको मिलेमतोमा ऋणी भैरब प्रसाद भेटवालको नाममा रहेको झापा जिल्ला सावि‍क धुलाबारी गा.वि.स.वडा नं. ५ को कित्ता नं. २४६९ को जग्गा धितो सुरक्षण राखी रु.९९,००,०००।-(उनान्सय लाख रुपैयाँ) कर्जा प्रवाह गरेको मिसिल संलग्न उक्त कर्जा प्रवाह सम्बन्धी फायलको प्रतिलिपी कागजातहरुबाट देखिएको, सो कर्जा प्रवाह गर्दा ऋणीको हैसियत भन्दा बढी ऋण दिएको, धितोको अधिक मूल्याङ्कन गरेको तथा धितोले कर्जा रकम खाम्न सक्ने नदेखिएको, धितोमा राखेको जग्गाहरुको स्थलगत अनुगमन नगरेको, ऋणीको परिवारको व्यक्तिगत धनजमानी नलिई प्रतिवादीहरुले बदनियत पूर्वक कर्जा प्रवाह गरेको देखिएकोले कारवाहीको लागी पठाईएको भन्ने नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक सुपरिवेक्षण विभागको पत्र संख्या ३६६ मिति २०७४।११।२२ को पत्रबाट देखिएको, उक्त ऋणको असूली हुन नसकी उक्त धितो लिलामी प्रकृयामा लगिएकोमा उक्त धितोको जम्मा रु १,१०,८८,०००।- मात्र मूल्य कायम गरी बैङ्क आफैले सकार गरी बैंकको नाममा उक्त जग्गा दा खा गर्न मिति २०७४।०४।१४ मा मालपोत कार्यालयमा पत्राचार समेत गरेको देखिएको, निज ऋणीबाट रु.११,५४,७०८।५९ (एघारलाख चवन्न हजार सातसय आठरुपैया उन्नासाठ्ठी पैसा) रकम हाल सम्म पनि असूल उपर नै हुन नसकेको भन्ने नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि. को मिति २०७७।०८।२५ को पत्रबाट देखिएको समेतका आधार प्रमाणबाट यी प्रतिवादीहरुले सार्वजनिक संस्था नागरिक लगानी कोषको समेत लगानी भएको उक्त बैङ्कबाट बदनियतपूर्वक कर्जा प्रवाह गरी सार्वजनिक संस्थालाई हानि नोक्सानी पुऱ्याएको देखिई यी प्रतिवादीहरुले आरोपित कसूर गरेको पुष्टी भएकोमा प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरी विशेष अदालतबाट भएको फैसला मिसिल संलग्न प्रमाण मूल्यांकन तथा विश्लेषणको रोहमा त्रुटिपूर्ण छ । • प्रस्तुत मुद्दामा, उक्त कर्जा लगानी भएको तत्कालिन रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लिमिटेडमा लगानी रहेको नागरिक लगानी कोष, नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ अन्तर्गत स्थापित एक वैधानिक संस्था हो, जसमा नेपाल सरकारको स्वामित्व एवं लगानी रहेको एक सार्वजनिक वित्तीय संस्थाको रूपमा रहेको छ। यसले देशको आर्थिक विकासमा योगदान पुर्याउन पूँजी बजारको गतिशील विकासमाँगै कोष विस्तार र लगानीका अवसरहरू बढाउन जनतालाई बचत गर्न प्रोत्साहित गर्न विभिन्न प्रकारका अवकाश योजनाहरू/कार्यक्रमहरू साथै विभिन्न एकाइ योजनाहरू र म्युचुअल फन्ड कार्यक्रमहरू सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्दछ। यसर्थ नागरिक लगानी कोष नेपाल सरकारको लगानी तथा नियन्त्रण रहेको सार्वजनिक संस्था भएको र उक्त संस्थाबाट लगानी हुने रकम सार्वजनिक कोष हो भन्ने तथ्य पुष्टि हुन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी छविरमण अधिकारी नागरिक लगानी कोषमा २०६७ साल देखि उप व्यवस्थापकको रुपमा कार्यरत रहेको देखिन्छन् भने निज प्रतिवादी नागरिक लगानी कोषको लगानी रहेको सावि‍क रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ एण्ड फाईनान्स लिमिटेडमा कोषबाट प्रतिनिधि संचालक सदस्य पदमा खटी सो को समेत जिम्मेवारी निर्वाह गर्दै आएकोमा उक्त बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लिमिटेड, रारा बिकास बैंक र अपि फाईनान्स लिमिटेडको मर्जर पश्चात बनेको एपेक्स डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेडमा समेत सोही भूमिका निर्वाह गर्दै आएको भन्ने तथ्य निज प्रतिवादीको वयान तथा मिसिल संलग्न कागजातबाट पुष्टि भएको देखिन्छ। • नागरिक लगानी कोषको समेत लगानी रहेको सावि‍क रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि. दरबारमार्ग शाखाबाट प्रवाह भएका अधिकांश कर्जाहरुमा कर्जा प्रवाह सम्बन्धी न्यूनतम मापदण्डहरु समेत नअपनाई अनियमित तवरले कर्जा प्रवाह भएको, मर्जरमा जाने सहमतिपत्रमा हस्ताक्षर गरेपश्चात लापरवाही ढंगबाट

			कुरा लुकाई छिपाई नभएको कुरा देखाई जग्गाको बढी मुल्याँकन गररी गलत प्रतिबेदन दिएको कुरा पुष्टि हुन आएको र निजको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १९ को उपदफा (२) बमोजिमको कसूर भएको हुँदा निजलाई सोही दफा १९ को उपदफा (२) बमोजिम सजाय गरी पाउन, (ग) प्रतिबादी मध्येका साविक रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ एण्ड फाईनान्स लि.का सहायक महाप्रबन्धक प्रदिप बहादुर कर्माचार्य, बरिष्ठ प्रबन्धक विकास श्रेष्ठ, निरीक्षणकर्ता देवराज ढुङ्गाना र ऋणी भैरब प्रसाद भेटवालको हकमाः मूख्य कसूरदारसँग मत सल्लाहमा लागि सार्वजनिक संस्थाको सम्पत्तिको बदनियत तथा लापरवाही गरी हिनामिना तथा हानि नोक्सानी गर्ने कार्यमा संलग्न भएको कुरा पुष्टि हुन आएकोले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ को कसूरको मतियार भई सोही ऐनको दफा २२ बमोजिम कसूरमा ऐ. दफा २२ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश बमोजिम ऐ. दफा १७ अनुसारको कसूर गर्ने प्रतिबादी सरह नै सजाय गरी पाउन आरोप मागदावी। **अदालतको फैसला** • यी प्रतिवादिहरुले आरोपदावीको कसूरबाट सफाई पाउने ठहर गरी बिशेष अदालतबाट फैसला भएको देखिन्छ ।		अस्वभाविक रुपमा ठूलो मात्रामा कर्जा प्रवाह गरेको, संचालकहरु, कार्यकारी अधिकृत, शाखा प्रबन्धक, व्यवस्थापन समितिमा रहेका पदाधिकारीहरु, धितोको स्थलगत निरीक्षण गर्ने कर्मचारीहरु एवं धितो मूल्याङ्कनकर्ता र ऋणीले एकापसमा मिलेमतो गरी ऋणीको व्यावसाय नवीकरण नभएको, कर चुक्ता प्रमाणपत्रमा नोक्सान देखिएको, स्टक तथा रिसिभेवलको हाइपोथिकेसन तमसुक नभएको, व्यावसायिक सामानको विमा नगरिएको तथा व्यावसाय निरीक्षण प्रतिवेदन नभएको, व्यावसाय संचालनमा रहेको विश्वसनीय आधार नभएको र ऋणीको नरहे नभएको वित्तीय विवरणको आधारमा, धितो अयोग्य जग्गालाई धितोमा मूल्याङ्कन गर्ने तथा कमसल धितोलाई अधिक मूल्याङ्कन गर्ने, कार्यालयमै बसी उपत्यका बाहिरको धितो मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्ने, ऋणीको एकल धनजमानीमा कर्जा तमसुक तयार गर्ने, एकै दिनमा कर्जा निवेदन, धितो निरीक्षण, जग्गा खरिद, रोक्का, कर्जा जोखिम विभागको प्रतिवेदन, कर्जा सिफारिस, कर्जा स्वीकृति गरी कर्जा प्रवाह गर्ने, कर्जा नियमित बनाउन प्रक्रिया नपुगेको अवस्थामा नवीकरण गर्ने समेतको कर्जाको दुरुपयोग गरेको भन्ने तथ्य पुष्टि भईरहेको अवस्थामा सो तर्फ कुनै विश्लेषण नगरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटीपूर्ण छ । • उक्त ऋण असुलीको विषयमा ऋण असुली न्यायाधिकरणमा र यसै विषयमा वैकिङ्ग कसूर मुद्दा विशेष अदालतमा समेत दायर भएको देखिएको भनि यी प्रतिवादीहरुलाई प्रस्तुत भ्रष्टाचार मुद्दामा सफाई दिने ठहर गरी फैसला भएको देखिन्छ। एकै कसूर (Same offence) को अवधारणालाई केन्द्रविन्दु मानी दोहोरो खतराको अवस्था निक्यौंल गर्नुपर्ने हुन्छ। ICCPR को Article १४ को Sub Article (७) मा प्रयुक्त "for an offence for which he has already been finally committed or acquitted" वाक्यांशले सोही कसूरलाई नै केन्द्रविन्दु मानेको देखिँदा एकै कसूरको अर्थ "सोही कसूर जसमा सो व्यक्तिलाई पहिले नै सजाय वा सफाई" भएको भन्ने सीधा अर्थमा लिनु पर्ने देखिन्छ। भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ अन्तर्गत कसूर मानिने कुनै कार्य अन्य कानून बमोजिम समेत कसूर मानिने रहेछ भने दुवै कानून बमोजिम अलग अलग मुद्दा चलाउन सकिने गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ५९ को खण्ड (क) ले स्पष्ट कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सरकारी ओहदा, सरकारी सम्पत्ति, तथा सार्वजनिक सेवाको दुरुपयोग गरी व्यक्तिगत लाभमा प्रयोग हुनबाट रोक्ने उद्देश्यले यस ऐनको तर्जुमा भएको देखिन्छ। भ्रष्टाचारको विषय अन्य कसूरको विषयसँग दोहोरिन सक्ने (Overlapping) अवस्था रहेकोले अन्य कानून अन्तर्गत कारवाही भइसकेको भन्ने आधारमा मात्र भ्रष्टाचारको कसूर उपचार शुन्य नहोस भन्ने उद्देश्यले उक्त खण्ड (क) को प्रावधान विधायिकाले राखेको देखिन्छ। भ्रष्टाचार निवारण ऐन अन्तर्गतको विधायिकी उद्देश्य प्राप्तिमा कार्यधिगत अवरोध नहोस अर्थात दोहोरो खतराको सिद्धान्त बाधक नबनोस भन्ने यस कानूनी प्रावधानको आधारभूत उद्देश्य रहेको देखिन्छ। यस सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट"एउटै तथ्यबाट एक भन्दा बढी कसूर हुन सक्दछन्। यसरी समग्र तथ्य तथा सम्बद्ध कानूनी व्यवस्था एवम् त्यसले प्रदान गर्ने उपचारको व्यवस्था समेतका आधारमा फरक फरक अवस्थालाई प्रतिनिधित्व गरेबाट भ्रष्टाचार मुद्दा र ठगी मुद्दालाई एउटै विषय मान्न नमिल्ने। कसैले कानुनद्वारा निषेधित आपराधिक कार्य गरेको अवस्थामा त्यस्तो कार्यलाई अलग-अलग कानूनले अलग-अलग अपराध मान्दछ भने त्यसलाई एउटै कसूर मानेर एउटा मात्र कानुन अन्तर्गत कारवाही गर्नुपर्ने भनी सीमित तुल्याउन नमिल्ने" भनि(महेश चापागाई विरुद्ध नेपाल सरकार, ने.का.प. २०६९, अङ्क ८ निर्णय नं. ८८७४) प्रतिपादित सिद्दान्त तथा उक्त कानूनी व्यवस्था विपरित हुने गरी यसै विषयमा अन्य निकायमा मुद्दा चलेको भन्ने आधारमा यी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरी भएको प्रस्तुत फैसला त्रुटिपूर्ण छ। • अतः माथि विवेचित उल्लिखित आधार, कारण र मिसिल संलग्न प्रमाणहरुबाट यी प्रतिवादीहरुले बदनियत पूर्वक सार्वजनिक संस्था (नागरिक लगानी कोष) लाई हानि नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य गरी आरोपित कसूर गरेको स-प्रमाण पुष्टी भएको अवस्थामा यी प्रतिवादीहरु छविरमण अधिकारी, बसन्त मल्ल, मधुवन लाल श्रेष्ठ, मधुरलाल सिन्या, भरतकाजी श्रेष्ठ, रिता बादे श्रेष्ठ सेवाचार्य, लोकेन्द्रमान कर्माचार्य , सुरज श्रेष्ठ, प्रदिप बहादुर कर्माचार्य, विकास श्रेष्ठ, देवराज ढुङ्गाना र भैरब प्रसाद भेटवाललाई आरोप मागदावी बमोजिम सजाय गर्नु पर्नेमा सफाई

					दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण देखिएकोले प्रस्तुत फैसला उपर प्रस्तुत फैसला उपर सर्वोच्च अदालत समक्ष पुनरावेदन गर्ने ।